

Σύντομη Εισαγωγή στην Θεωρία Ανάλυσης Αποφάσεων

Γιάννης Τζιτζίκας
Οκτώβριος 2005

Πανεπιστήμιο Κρήτης

Διάθρωση Παρουσίασης

Θεωρία Αποφάσεων - Θεωρία Χρησιμότητας

- Απλές Αποφάσεις με Αβεβαιότητα
- Δέντρα αποφάσεων (decision trees)
- Αποφάσεις και Πειραματισμός
- Συναρτήσεις χρησιμότητας (και ρίσκο) (utility functions)
- Αποφάσεις βάσει Πολλαπλών κριτηρίων και Βεβαιότητα (tradeoffs)
- Αποφάσεις βάσει Πολλαπλών κριτηρίων και Αβεβαιότητα

October 2005

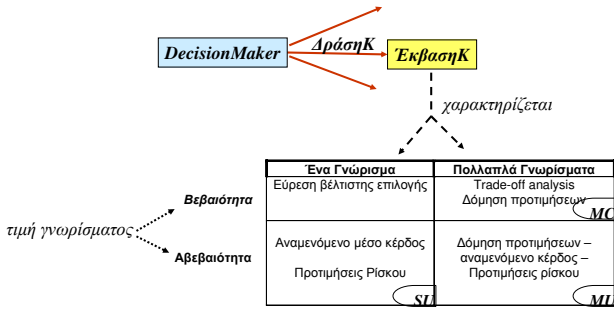
Yannis Tzitzikas, U. of Crete

2

Θεωρία Αποφάσεων (Decision Analysis)

Ορθολογική μεθοδολογία για λήψη αποφάσεων
βάσει ενός ή περισσότερων κριτηρίων,
υπο συνθήκες βεβαιότητας ή αβεβαιότητας

Science of Management,
Operations Research

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

3

Απλές Αποφάσεις υπο συνθήκες Αβεβαιότητας

SU

Το πρόβλημα: $(A, \Theta, P(\theta), g(a, \theta))$
A: σύνολο δυνατών Δράσεων
 Θ : σύνολο Καταστάσεων Φύσης
 $P(\theta)$: κατανομή πιθανότητας (από διαίσθηση/εμπειρία)
 $g(a, \theta)$: αναμενόμενο κέρδος από δράση a όταν η θ ισχύει

Πχ: Εκμετάλλευση γής (πετρέλαιο)

Θ : Κατάσταση φύσης
 Βαρέλια: 20.000 10.000 0
 $P(\theta_1) = 0.2$ $P(\theta_2) = 0.5$ $P(\theta_3) = 0.3$

	θ_1	θ_2	θ_3
A1 (Γεώτρηση)	20	10	-2
A2 (Εκμίσθωση)	4	4	4
A3 (Εκμίσθ με %)	8	5	0

Αναμενόμενο κέρδος δράσης (using Bayes rule):
 $g(a) = E[g(a, \theta)] = \sum g(a, \theta) P(\theta = \theta)$

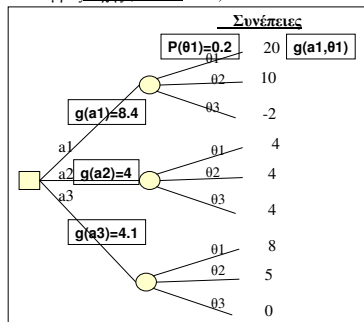
October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

4

Δέντρα αποφάσεων

- Κόμβος απόφασης (Decision node)
- Κόμβος τύχης (Chance node)

Averaging out & folding back (backwards induction)

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

5

Αποφάσεις και Πειραματισμός

Πείραμα X

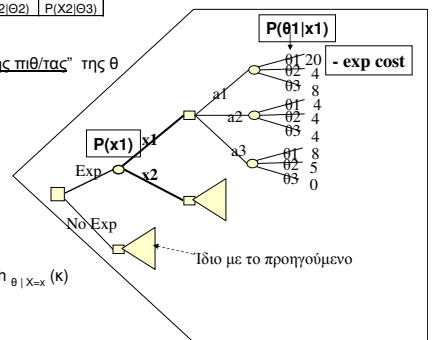
	θ_1	θ_2	θ_3
Αποτέλεσμα πειράματος x_1	$P(x_1 \theta_1)$	$P(x_1 \theta_2)$	$P(x_1 \theta_3)$
x_2	$P(x_2 \theta_1)$	$P(x_2 \theta_2)$	$P(x_2 \theta_3)$

Πείραμα => "posterior κατ'/μής πιθανότ'ας" της θ

$$P(\theta_j|X) = \frac{P(X|\theta_j) * P(\theta_j)}{\sum_i P(X|\theta_i) * P(\theta_i)}$$

Αναμενόμενο κέρδος δράσης:
 $g(a) = E[g(a, \theta)] = \sum g(a, \theta) h_{\theta|X=x}(k)$

όπου $g' = g - \text{cost}(\text{exp})$

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

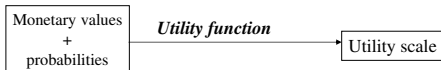
6

Συναρτήσεις Χρησιμότητας (Utility Functions)

(0(0.5), 100(0.5)) ? 50
 (0(0.5), 100(0.5)) ? (-50(0.5), 150(0.5))
 (0(0.5), 1.000.000(0.5)) ? 500.000
 (0(0.5), 1.000.000.000(0.5)) ? 200.000.000

ανάγκη

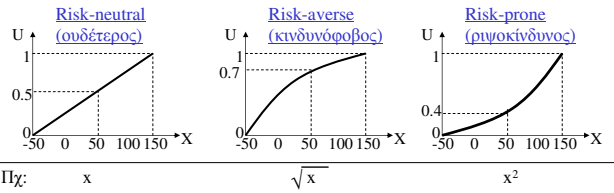
Μοντελοποίηση (ποιοτική και ποσοτική) «στάσης» απέναντι στον κίνδυνο

Συναρτήσεις Χρησιμότητας (von Neumann & Morgenstern, 1940s)

- (1) $x_1 < \dots < x_n$ (όλα τα $g(a_i, \theta_j)$)
- (2) $x_i \sim < x_n, \pi_i, x_1 >$ πχ $50 \sim < 150, 0.7, -50 >$
- (3) $u(x_i) = \pi_i$ $u(x_1) = 0, \quad u(x_n) = 1$
- (4) $u(a_j) = \sum \pi_i p_i^{a_j}$ (αντί $u(a_j) = \sum x_i p_i^{a_j}$) **αναμενόμενη χρησιμότητα**

(0(0.5), 100(0.5)) ? (-50(0.5), 150(0.5))

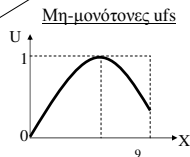
Πχ: x

Μέθοδος Εύρεσης μιας Συναρτήσεως Χρησιμότητας

- 1) Προσδιορισμός μερικών π_i
- 2) Συμπέρασμα ιδιοτήτων της $u(\cdot)$
  - Risk Neutral
  - Risk Averse
    - constantly risk averse
    - degreasingly risk averse
  - Risk Prone

3) Εύρεση οικογένειας συναρτήσεων με ανάλογες ιδιότητες

4) Επιλογή κατάλληλων παραμέτρων

Παραδείγματα Συναρτήσεων Χρησιμότητας

Risk aversion at x: $r(x) = -u''(x)/u'(x)$

$u_1 \sim u_2 \iff r_1(x) = r_2(x)$ για κάθε x

Τύποι		Παραδείγματα
Constant R-A:	$r(x) = c > 0$ for all x	$u(x) = -e^{-2x}$
Decreasing R-A:		$u(x) = (x+k)^c, \quad 0 < c < 1$ $u(x) = \log(x+b)$
Constant R-P:	$r(x) = c < 0$ for all x	$u(x) = e^{-2x}$
Decreasing R-P:		$u(x) = x^2$

Αποφάσεις βάσει Πολλαπλών Κριτηρίων (βεβαιότητα)

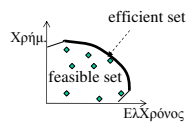
MC

πλήρες, λειτουργικό, διαίρετο, λιτό

- α1) Δόμηση στόχων
- α2) Επιλογή συνόλου γνωρισμάτων
- β) Δόμηση προτιμήσεων

Άνευ Δόμησης Προτιμήσεων

Δόμηση Προτιμήσεων

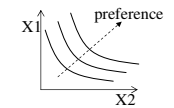
- (Α) Λεξιγραφική
  - <Χρήμα, Ελεύθερος Χρόνος, ...>
- (Β) Λεξιγραφική με κατώφλι
  - <Χρήμα(≥500), Ελεύθερος Χρόνος(≥10) >
  - (300, 11)
  - (350, 5)
  - (900, 2)
  - (500, 3)

Δόμηση Προτιμήσεων (συν)

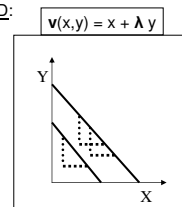
MC

- (Γ) Καμπύλες ισοπροτιμησης (indifference curves)
- (Δ) Συναρτήσεις Αξιολόγησης (value functions)

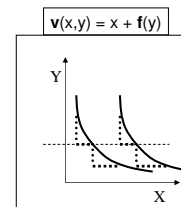
- $a \sim b \iff v(a) = v(b)$
- $a \succ b \iff v(a) > v(b)$

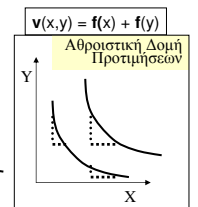
2D:

Πχ: $v(x,y) = x + 2y$

$v(x,y) = x + \ln(y)$

$v(x,y) = \log(x) + y^2$

Ind. C.:

$y = (c-x)/2$

$y = e^{(c-x)}$

$y = \sqrt{c-\log(x)}$

Εύρεση Συνάρτησης Αξιολόγησης

MC

2 Διαστάσεις και Προσθετική Δομή

$$v(x,y) = \lambda_1 * v_1(x) + \lambda_2 * v_2(y)$$

- α) Εύρεση συνιστωσών $v_i()$
– assessment procedures: midvalue splitting technique, lockstep procedure
β) Εύρεση λ_i

3 Διαστάσεις (X,Y,Z)

Ανεξαρτησία Προτιμήσεων (Preferential Independence)

Οι προτιμήσεις στο X,Y ανεξάρτητες του Z:

$$(x_1, y_1, z') \geq (x_2, y_2, z') \Leftrightarrow (x_1, y_1, z) \geq (x_2, y_2, z) \quad \forall z$$

Αμοιβαία Ανεξ. Προτιμήσεων (Mutual Preferential Independence)

Οποιοδήποτε ζευγάρι* είναι ΑΠ των υπολοίπων $\Leftrightarrow$

$$v(x) = \sum \lambda_i v(x_i)$$

> 3 Διαστάσεις

Αμοιβαία Ανεξ. Προτιμήσεων ~ (3Δ, * = υποσύνολο)

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

13

Αποφάσεις Πολλαπλών Κριτηρίων υπό συνθήκες Αβεβαιότητας

MU

Multi-attribute Utility Theory

(A) Άμεσος καθορισμός $u(x)$

(B) Δόμηση

⊗ Ανεξαρτησία Προτιμήσεων (Preferential Independence)

⊗ Ανεξαρτησία Χρησιμότητας (Utility independence)

Προτιμήσεις στο (X~,Y) ανεξάρτητες του Z

⊗ Αθροιστική Ανεξαρτησία (Additive Independence)

$$U(x) = \sum \lambda_i u_i(x_i)$$

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

14

Παραλλαγές Προβλημάτων

- Αποφάσεις Κοινής Ωφελείας (Social welfare decisions)
- Ανάλυση Κόστους-Αποτελεσματικότητας (Cost-effectiveness analysis)
  - (c, b1,...bk)
- Ανάλυση Κόστους-Οφέλειας (Cost-benefit analysis)
  - (c, b1,...bk) => (c,b0) ==> (b0/c)
- Χρονική ανάλυση (Present-future analysis)
  - προβολή στο παρόν του κόστους
- Αποφάσεις Ομάδας (Group decisions)
  - u (u1(x), ...,un(x))

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

15

Βιβλιογραφία

- Ralph L. Keeney and Howard Raiffa, **Decisions with Multiple Objectives: Preferences and Value Tradeoffs**, John Wiley & Sons, 1976

October 2005

Yannis Tzitzikas, U. of Crete

16